

Спеціалізованій вченій раді Д 20.051.12
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

Міністерства освіти і науки України

Відгук

офіційного опонента

на дисертаційну роботу Кифор Марії Володимирівни

**“ОЦІНЮВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ
В ЗАХІДНИХ РЕГІОНАХ УКРАЇНИ”.**

котра подана на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук за спеціальністю
08.00.05 – розвиток продуктивних сил
і регіональна економіка

1. Актуальність, мета та завдання дослідження

За інших однакових умов розвиток туристичної галузі стимулює розвиток регіональної інфраструктури, сприяє росту рівня життя населення, створенню робочих місць, збільшує надходження до бюджету регіону, сприяє збереженню та примноженню природної й культурної спадщини регіону. Саме тому актуальності набуває вирішення завдань формування інституційних передумов розвитку туристичної індустрії як на загальнодержавному рівні, так і з регіональною деталізацією.

З урахуванням таких міркувань, дисертаційну роботу Кифор М.В., метою якої є розробка теоретико-методичного забезпечення та практичних рекомендацій щодо оцінювання стану та прогнозування розвитку туризму в Західних регіонах України можна визнати актуальною, а її результати – такими, що заслуговують на увагу і подальше використання в практичній та науково-дослідній роботі.

Для досягнення поставленої мети в дисертації були поставлені та

вирішені наступні завдання:

- визначити сутність та зміст поняття «туристичний регіон»;
- провести аналіз впливу міжсекторальної кооперації на розвиток сфери туризму в регіоні;
- розробити організаційне забезпечення формування регіональної політики розвитку туризму;
- здійснити аналіз еластичності попиту домогосподарств на послугу організованого туризму;
- провести оцінку впливу засобів гостинності на стан туристичної діяльності в регіоні;
- проаналізувати тенденції розвитку туристичної сфери;
- здійснити оцінку розподілу адміністративних територій за ознакою впливу сезонних факторів на розвиток туризму.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» Міністерства освіти і науки України. В рамках виконання теми «Розробка організаційно-економічного механізму удосконалення функціонування виробничо-господарських структур регіону» (ДР № 0111U000875, 2011–2020 рр.) здобувачем визначено вплив міжсекторальної кооперації на розвиток сфери туризму, у межах виконання теми «Розробка і обґрунтування соціально-економічного та організаційно-управлінського механізму збалансованого розвитку підприємницьких структур у регіоні Карпат» (ДР № 0113U004332, 2013–2020 рр.) автором запропоновано методичний підхід до розподілу адміністративних територій за ознакою впливу сезонних факторів на розвиток туризму, що дало змогу отримати прогностичний розподіл територій з різною сезонністю для управління туристичними потоками.

2. Новизна наукових результатів, отриманих в дисертації

Серед основних результатів проведеного дослідження, які розкривають суть дисертації і містять елементи наукової новизни можна виділити наступні:

удосконалені:

методичний підхід до визначення впливу засобів гостинності на стан туристичної діяльності в регіоні, котрий ґрунтується на проведеному статистичному аналізі кількісних характеристик туристичної діяльності, а також робить можливим співставлення груп регіонів лідерів та аутсайдерів;

методичний підхід до виявлення тенденцій розвитку туристичної індустрії, в рамках якого передбачається застосування методу Хольта-Вінтерса. Використання прикладного економетричного інструментарію дало змогу отримати прогноз туристичного потоку з урахуванням сезонності на основі оцінювання та аналізу відповідної моделі;

методичний підхід до розподілу адміністративних територій за ознакою впливу сезонних факторів на розвиток туризму, який, на відміну від існуючого аналогу, передбачає проведення розрахунку індексів щільності туристичного руху, ступеня розвитку туристичної функції по кожній з територій за показником Шнайдера, а також застосування можливостей кореляційно-регресійного аналізу сезонних змін співвідношення кількості туристів, що дає змогу отримати прогностичний розподіл територій з різною сезонністю туристичного потоку у Західних регіонах України.

отримали подальшого розвитку:

категорійний апарат туристичної індустрії. Зокрема, визначено сутність та зміст поняття «туристичний регіон». В дисертації під туристичним регіоном розуміється локальний просторово визначений об'єкт економічної діяльності, в межах якого розташовані туристичні локації та інфраструктура,

що дає змогу організовувати діяльність у своїх інтересах суб'єктам господарювання та створювати цінність для відвідування й перебування подорожуючих осіб;

теоретико-методичний підхід до визначення впливу міжсекторальної кооперації на розвиток сфери туризму в регіоні, який, на відміну від існуючих, ґрунтується на теоретичному узагальненні мотивів до економічної співпраці суб'єктів господарювання та дає змогу визначити цілі утворення кооперації, що пов'язані з прагненням до максимальної вигоди через зростання доходів, доступу до затребуваних ресурсів або зниження витрат на проведення діяльності;

організаційне забезпечення формування регіональної політики розвитку туризму, яке, на відміну від існуючих, формується з використанням проєктного підходу до вирішення завдань, поставлених у відповідності до вибору шляхів розвитку туристичного регіону, що дає змогу покращити інформативність послуг та збільшити кількість потенційних туристів завдяки координації дій місцевих громад та суб'єктів туристичної діяльності.

3. Ступінь обґрунтованості положень, висновків та пропозицій

Основні положення, висновки та пропозиції, наведені в дисертації є в достатній мірі обґрунтованими. До такого висновку можна дійти з урахуванням наступного:

1. Інформаційною базою проведеного Кифор М.В. дослідження слугували: законодавчі та нормативно-правові акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України; матеріали й статистичні дані Міністерства регіонального розвитку, Державної служби статистики України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених; ресурси мережі Інтернет, результати самостійно проведених досліджень автора;

2. Результати дослідження, які виносяться на захист, було отримано завдяки своєчасному застосуванню відповідних методів, а саме:

- логічного узагальнення, аналізу та синтезу (для встановлення взаємозв'язків між економічним розвитком регіону і станом його туристичної інфраструктури);
- історичного підходу (для аналізу змін у туристичному секторі по регіонах України);
- економіко-статистичного аналізу та аналізу просторових даних (для оцінювання стану представників туристичної галузі);
- кореляційно-регресійного аналізу (для оцінки впливу сезонних чинників на туристичні потоки); моделі Торнквіста (для розрахунку показників еластичності ефективного попиту на туризм для кожної децильної групи);
- метод Хольта-Вінтерса (для прогнозування розміру туристичного потоку з урахуванням сезонності на основі розрахунку трьохпараметричної моделі).

Іншими словами, є всі підстави стверджувати, що основні положення, висновки і рекомендації, розроблені здобувачем і наведені в даній роботі мають належний рівень обґрунтованості.

4. Стиль викладення матеріалів дисертації та автореферату та оцінка публікацій

Матеріали, наведені в дисертації та авторефераті Кифор М.В., викладені структуровано та в логічній послідовності. В дисертації розкрито положення та результати, що характеризують наукову новизну та виносяться автором на захист.

Вивчення матеріалів, наведених в дисертації та авторефераті дає усі

підстави стверджувати, що в авторефераті належним чином відображені зміст дисертації та її основні висновки. За структурою та змістовим наповненням автореферат відповідає вимогам, що ставляться МОН України до публікацій такого типу. Основні положення дисертації та автореферату є ідентичними.

Дисертація та автореферат викладені та оформлені з дотриманням вимог, що висуваються до кандидатських дисертацій та авторефератів дисертацій.

Основні ідеї, положення і найважливіші результати дисертації опубліковано автором самостійно та у співавторстві в 9 наукових працях, зокрема: 4 статті у фахових наукових виданнях України, 1 стаття у зарубіжному періодичному фаховому виданні, 3 статті у фахових наукових виданнях України, що внесені до міжнародних наукометричних баз, 2 тез доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях. Загальний обсяг публікацій складає 4,0 ум.-друк. арк., з яких 2,7 ум.-друк. арк. належать особисто автору.

Кількість наукових статей та їх обсяг відповідають вимогам, що стосуються основного змісту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

5. Відповідність дисертації встановленим вимогам

Подана на розгляд дисертація Кифор М.В. містить усі необхідні структурні елементи та включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатків.

Робота написана з дотриманням наукового стилю викладання матеріалу.

Виклад тексту дисертації можна визнати добре структурованим, відслідковуються логічні взаємозв'язки між окремими розділами та

параграфами роботи. Стиль викладу матеріалів досліджень дозволив автору розкрити суть проблеми, дослідити її теоретичні й практичні аспекти, а також зробити науковообґрунтовані висновки та сформулювати пропозиції.

В роботі сформульовано мету, об'єкт та предмет дослідження. Для досягнення поставленої мети здобувачем сформульовано і вирішено низку задач. Запропоновані варіанти вирішення задач, які передбачають обробку статистичної інформації дозволяють робити висновки про високий фаховий рівень автора роботи.

6. Практична цінність результатів роботи

Практичне значення результатів дослідження Кифор М.В. полягає у розробці науково-прикладних положень щодо оцінювання стану та прогнозування розвитку туризму в Західних регіонах України. Отримані результати апробовані в практиці управління на регіональному та місцевому рівнях, зокрема, використані в діяльності Івано-Франківської обласної державної адміністрації (довідка № 1117/0/2-20/01-116 від 17.09.2020 р.). Теоретичні та методичні результати впроваджені в навчальний процес ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» та використовуються при викладанні дисципліни «Прогнозування соціально-економічних процесів» (довідка № 01-23/294 від 29.12.2020 р.).

Практичні рекомендації становлять методичну основу для розробки стратегій розвитку туристичної індустрії, а також оцінювання та прогнозування ефективності використання регіональних ресурсів.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Не применшуючи ваги і беззаперечної значимості отриманих позитивних результатів, треба відмітити наступні зауваження та дискусійні положення дисертації:

1. У своїй дисертаційній роботі здобувач досить часто вдається до аналізу показників розвитку туризму за окремі звітні періоди, а не за увесь досліджуваний період. Зокрема, аналіз кількості суб'єктів туристичної індустрії та зайнятих в них працівників (табл. 1.2 на с.27, а також табл. 1.3 на с.28) доцільно провести за увесь період дослідження, а не тільки за 2019 рік.

2. В п. 1.1 «Основні тенденції розвитку туристичної діяльності в Україні та світі» проведено фрагментарний аналіз тенденцій розвитку вітчизняного ринку туристичних послуг. Разом з тим, характеристика відповідних тенденцій на світовому рівні практично повністю залишилась поза увагою здобувача.

3. В п. 1.2 «Визначення сутності та змісту поняття «туристичний регіон», здобувач аналізує численні підходи до трактування поняття «туристичний регіон», «туристичний простір» тощо. Доцільно чітко вказати, який конкретно зміст здобувач вкладає у відповідні поняття в своїй роботі. Наскільки важливо для науки і практики вдаватися до визначення та конкретизації подібних понять? Наскільки затребуваними є дослідження, спрямовані на формування понятійного апарату в туристичній індустрії?

4. Схему логіки взаємозалежності між показниками співпраці, конкурентоспроможністю та соціально-економічним розвитком (рис. 2.2 на с. 86) варто доповнити відповідним кількісним аналізом та модельними розрахунками, за допомогою яких можна обґрунтувати саме такі напрями причинно-наслідкових зв'язків, котрі наведено на даній схемі.

5. В ході аналізу досвіду Франції як країни-лідера в туристичній індустрії (п. 2.4 дисертації) здобувачу слід більше уваги приділити

критичному аналізу можливостей його імплементації у вітчизняній практиці формування інституційного середовища розвитку туризму.

6. В своєму дослідженні (п. 3.1 дисертації) здобувач аналізує дані, які характеризують розвиток туризму за 2016-2018 роки і розраховує відповідні прогнози на 12 звітних періодів 2019 року. При цьому у висновках до проведеного дослідження (котре, очевидно, було проведене в 2019 році), здобувач дублює інформацію, наведену в джерелі 6 зі списку джерел розділу 3 дисертації, яке датоване 2017 роком. В даному контексті можна рекомендувати здобувачеві формувати висновки за результатами власних самостійно проведених досліджень.

7. Наведений в роботі перелік вирішених задач не в повній мірі дозволяє реалізувати мету дослідження, а саме «розробити теоретико-методичне забезпечення та практичні рекомендації щодо оцінювання стану та прогнозування розвитку туризму в Західних регіонах України». Постановка та вирішення задачі оцінки та аналізу розвитку туризму за такими ключовими класифікаційними напрямками як мета туристичної поїздки (рекреаційно-оздоровча або бальнеологічна, шоп-тури, конгресний туризм, екотуризм, паломницько-релігійний тощо), організаційна форма (організований, неорганізований), джерело фінансування тощо значно підвищили б цінність роботи.

Загальний висновок

Дисертаційну роботу Кифор М.В. «Оцінювання та прогнозування розвитку туризму в Західних регіонах України» можна визнати завершеним науковим дослідженням, результати якого дозволяють вирішити спектр актуальних науково-практичних задач, орієнтованих на розвиток існуючих підходів до оцінювання та прогнозування розвитку туризму на регіональному рівні. Дисертація Кифор М.В. за змістом та суттю

теоретичних та методичних розробок відповідає рівню дисертацій на здобуття наукового ступеню кандидата економічних наук. Для вирішення поставлених в роботі задач здобувач своєчасно використовує відповідний інструментарій, висновки до дисертації впливають з результатів проведеної роботи.

Тема дисертації та характер вирішених в роботі задач відповідає паспорту спеціальності 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

Зазначені у даному відгуку зауваження та дискусійні положення суттєво не знижують загальної позитивної оцінки роботи. Автореферат дисертації належним чином розкриває основні її положення та висновки.

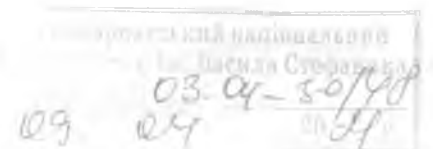
На підставі проведеного аналізу вважаю, що подана до захисту дисертація «Оцінювання та прогнозування розвитку туризму в Західних регіонах України» за змістом і оформленням відповідає вимогам п. 9, 11, 12 та 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р. та № 1159 від 30.12.2015 р., №567 від 27.07.2016р., №943 від 20.11.2019р., №607 від 15.07.2020р.), а її автор, Кифор Марія Володимирівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри туризму
Львівського національного університету
імені Івана Франка,
доктор економічних наук, професор

Поліс Мельська Н.П.
Наверное

М.П. Мельська